

SARS E ETSA NALANE KA HO FETA R2 TRILLION POKELLONG YA LEKGETHO DEMOKRASING YA RONA

Tshwane, 1 Mmesa 2026 — Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di bokelletse R2, 010 trillion mme sena se fetile R2 trillion ya pokello ya lekgetho bakeng sa selemo sa ditjhelete sa 2025/26, sena ke nalane dilemong tsena tse mashome a mararo. Dilemong tse supileng tse fetileng, dipokello tsa lekgetho di nyolohile ka ho menahana selemo ka seng (CAGR) ka **5.8%**, **ka lekgetho papisong le GDP la reshiyo ya 25.9%**, le **reshiyo ya mahlahahlaha a lekgetho ya 1.70**. Haesale ho tloha ka 1997, **R25.1 trillion e bokelletswe, R11.5 trillion ya yona e bokelletswe dilemong tse supileng tse fetileng**. Sena se fihlelletswe ho sa natswe diphephetso tse mpehadi tsa sewa sa COVID-19, ho kgaoha kgafetsa ha motlakase le ikhonomi e monyebe.

Dipokello tse ntlafatseng tsa lekgetho di behile ditholwana tsa R24.7 billion e leng tse hodingwana ho dikakanyo tsa ngwahola tse tsebisitsweng ke Letona Tekanyetsong ya 2025. Phihlello ena e bontsha tsepamo ya mosebetsi wa SARS hodima mekutu ya boikobelo; ntlafalo ho tsa taolo; mmoho le kabelo e seng kae ho tswa lekaleng la tsa merafo. Pokello ya lekgetho e kgontshitse Letona la Ditjhelete ho sireletsa setjhaba kgahlano le ho nyoloha ha VAT ho latela tsebiso ya hae ya pejana.

Khomishenara ya SARS Edward Kieswetter o tobokeditse hore “ho bokella R2 trillion ha se mohlolo, empa ke sephetho sa basebetsi ba fetang 14 500 ba sebetsang ka boitelo ho phethahatsa diketsahalo tse dimilijone ka boqhetseke hore ho fihlellwe pokello ena e etsang nalane. Ranta ka nngwe ha e thuse feela ho aha mmuso o nang le bokgoni o arabelang kontraka ya ona le setjhaba empa e boela e kgontsha mmuso ho sebeletsa Mafrikaborwa ohle le ho ntlafatsa botshepehi ba tsa ditjhelete ba Afrika Borwa.”

Haesale ho tloha ka la 31 Tihakubele 2026, SARS e bokelletse **lekgetho ka mora ditloso la R2 010.3 billion** selemong se fetileng sa ditjhelete, sena ke kgolo **ya 8.4%** papisong le ya ngwahola, mme se feta **bonnyane ba kgolo ya GDP ka 5.4%**.

Ha ho ne ho behwa kakanyo e lekotsweng botjha ya selemo sa ditjhelete sa 2025/26, sena se ne se hloka hore ho be le kgolo ya selemo le selemo ya **R151.7 billion (8.2%)**. SARS e tswela pele ho bontsha boikitlaetso le tsetsepelo tshebetsong ya yona. Sena se lebisitse hore ho be le phihlello e kgolo ho tsa pokello ya lekgetho, ntlafalo ya boikobelo ka boithaopi mmoho le pebofatso ya kgwebisano e molaong. Dipalo tsena di bontsha boitwanelo bo tswelang tshebetsong ya pokello ya lekgetho ka SARS dilemong tsa morao tjena. Ana ke matshwao a matle a supang hore boemo ba rona ba ditjhelete bo eme hantle.--

Diphetho tsena di fihlelletswe ho sa natswe diphephetso tsa ikhonomi e monyebe, ditsitsipano tsa dipolotiki lefatsheng, ho nonyetseha ha phephelo ya lefatsheng ka bophara mmoho le ho ata ha ikhonomi e seng molaong.

Mafelong a Tlhakubele 2026, mefuta e meholo ya makgetho a bile le pokello e fetang e neng e lebelletswe mme sena sa thusa tshebetso ya kakaretso ya pokello ya lekgetho:

- **Dipokello tsa VAT** ya Lehae di fihlile ho **R604.0 billion**, ena ke nyoloho ya **selemo le selemo ya 7.6%**. **Bokaalong bona, R291. 4 billion (48.2%)** e lefilwe ke barekisi ba baholo ba kgwebo, ha **R312.6 billion (51.8%)** e bile kabelo ka barekisi ba seng baholo, haholoholo lekalleng la ditjhelete. Boinahanelo bakeng sa kgolo ya thomelohare ya VAT ya Lehae e bile **5.3%** **Tekanyetsong ya 2025, 6.8% ka MTBPS**, mmoho le **7.0% Tekanyetsong ya 2026**, moo tshebetso ya nnete e fetileng ditebello. Kgolo e ile ya tshehetswa ke maikutlo a ntlafetseng a baji, dikgahla tse tlasana tsa tswala tse ileng tsa fokotsa boima ba dipehelo tsa kadimo; infleishene e laolehang mmoho le dikgulo tsa mokgwatshehetsopedi wa pehomejafatshe. Hodima moo, tjhelete ya kontane ya **R37 billion** e ile ya bokellwa matsholong a ikgethang a SARS a mabapi le boikobelo. **Indekse ya Boikobelo ka Boithaopo ya VAT**, e nyolohile ka tsela e bonahalang ho tswa ho **66.59% ho isa ho 67.19%**, mme sena se bontsha hore ho bile le ntlafalo ya selemo le selemo ditlwaelong tsa boikobelo tsa selemo.
- Dipokello tsa nakwana tsa Lekgetho la Lekenno la Kgwebo (CIT) di bile **R355.5 billion**, mme sena ke **kgolo ya selemo le selemo ya 9.9%** mme yona ha ya fihlella kakanyo e lekotsweng botjha ka **R1.3 billion**. Kgolo e bile batsi, moo dikhampani tse kgolo di atolohileng ka **7.5% (R16.1 billion)**, ha dikgwebo tse kgolo, tse mahareng le tse nnyane (SMMEs) di bile le kgolo e matla ya **14.7% (R16.0 billion)**. Boinahanelo bakeng sa **Net CIT (ho sa akaretswa le tswala)** e ne e le **6.3% Tekanyetsong ya 2025, 7.7% ka MTBPS**, le **8.7% Tekanyetsong ya 2026**.

Dipokello tsena tse fetang ditebello di ile ta nonyetswa hanyane ke dikgaello tsa mefuta e bohlokwa ya makgetho, mme sena se bontsha boemo bo sa lekaneng ikhonoming le dikgatello tse itseng makaleng.

- Dithomello kahare ho naha di nyolohile hanyane ka 0.1% ka 2025/26. Ka lebaka la seo, VAT ya Thomelohare e nyolohile ka R5.6 billion (2.2%) empa e bile tlase ho dikakanyo, ha dikgafa tsa thomelohare di hodile ka R5.1 billion (6.6%), me sena sa feta dikakanyo ka R1.2 billion (1.5%). Kgolo e bile teng haholoholo ka lebaka la dipalangwang tsa bapalami. Motjha ona o bontsha hore mohlomong mmara ona o boela o iphumana hape, mme ka mohlomong sena se nolofatswa ke leano le bonojwana la ditjhelete mmoho le maikutlo a ntlafetseng a baji.
- Dipokello tsa PAYE e bile paloyohle ya **R767.0 billion**, e leng kgolo ya **R59.9 billion (8.5%)** papisong le ya ngwahola, mme tsona tsa feta ditekolo tse lekotsweng botjha ka **R4.0 billion (0.5%)**. PAYE e kgotse molemo ho tswa kgolong e seng kae ya meputso mmoho le kgulango ya ditjhelete (ho tswa ho se hlophisweng botjha

ha dikbrakete tsa PIT le dinyehlisetso) ho sa natswe kgolo e tlase ya khiri. Hodima moo, lekgetho le fumanweng ho tswa dipokellong tsa mokgwatshebetsopedi wa pehomejafatshe tsa PAYE tsa paloyohle ya **R11.0 billion**, le bile ka tlase ho la ngwahola la **R11.9 billion**.

- Ho lefilwe **dipusetso tsa VAT** tsa bokaalo ba **R371.1 billion**, mme sena se bontsha kgolo ya selemo le selemo ya **R5.6 billion (1.5%)**. Boinahanelo ba kgolo ya dipusetso tsa VAT di ile tsa lekolelwa tlase ho tloha ho **5.4% Tekanyetsong ya 2025** ho isa ho **1.6% Tekanyetsong ya 2026**. Dipusetso tse kgolohadi di lefilwe makala a merafo, ditjhelete le bohlahisi, tsena di ne di kgannwa boholo ke diketsahalo tsa thomelontle mmoho le ditjeo tse ntseng di nyoloha tsa tlhahiso ya mona lapeng. Manollo ya sethatho e bontsha hore SARS e thibetse ho dutla ha mokotla wa naha wa tjhelete e kana ka **R75.0 billion** ka thuso ya diphupusto tse tsepameng tsa maqulwana a bonokwane bo hlophisitsweng, dioditi tsa diphupusto mmoho le metjha ya nnetefatso.

Ho sa natswe matsapa ana, ho ntse ho na le tse ka hlahisetsang pokello ya lekgetho kotsi. Ikhonomi e seng molaong e tswela pele ho nonyetsa mehlodi ya naha, e sitisa tlhodisano mme e kgella fatshe tshepo eo setjhaba se nang le yona hodima mokgwatshebetso wa lekgetho. Diketsahalo tse kang ho mokolwa, boqhekanyetsi ba bolaodi ba meedi le dihlahiswa tsa naha, ho se tsebahatswe ha tsohle; kgwebisano ka mekokotelo, maqulwana a mafura le kwae, mmoho le bonokwane bo hlophisitsweng kaofela di kgelosa mehlodi ho tswa ditshebeletsong tsa bohlokwa tsa setjhaba le ho beha balefalekgetho ba ikobelang tefo ya lekgetho mmoho le dikgwebo tse molaong ka mosing. SARS e lepa hore mokotla wa naha o lahlehelwa ke tjhelete e fetang R100 billion selemong ka seng ka lebaka la ikhonomi e seng molaong.-

“Batho ba rekang dithoto tse seng molaong hangata ba kgolwa hore b fumana sesolo,” ho rialo Khomishenara. “Bonneteng, ke bona ba tshehetsang ho senngwa ha dikgwebo tse molaong le ho honyetsa motheo wa naha wa lekgetho, le ho nonyetsa ditheo tse reretsweng ho ba sebeletsa.” Khomishenara o tobokeditse hore transekshene ka nngwe e seng molaong e nonyetsa mokotla wa naha lekgetho le hlokehang bakeng sa dikolo, dipetlele mmoho le moralo wa motheo wa setjhaba. “Ha ho ntho e theko e tlase ha ho tluwa ikhonoming e seng molaong mme ditjeo tsa nnete di leshwa ke setjhaba ka bobatsi. Re keke ra dumella maqulwana a dinokwane ho thefula mokgwatshebetso wa lekgetho. SARS, ka tshebedisano le mekgatlo e meng ya phethahatso ya molao, e lomahantse meno ho sitisa, ho tsenkolla le ho kwala marangrang a kgwebisano e seng molaong le ho etsa hore ho se ikobe le tefo ya lekgetho ho be thata le ho ba le ditjeo tse hodimo.”-

Boikobelo ka boithaopi bo dutse bohareng ba tshebetso ya rona le tlwaelong ya boahi ba rona, mme bo ntlafatsa SARS le ho sireletsa botshepehi ba mokgwatshebetso wa lekgetho le wa bolaodi ba meedi. Le ha bongata ba balefalekgetho ba ikobela ka boithaopi, ho se ikobe ka boomo le diketsahalo tsa bonokwane bo hlophisitsweng di ntse di tswela pele, mme sena se kgella fatshe botshepehi ba lekgetho.-

Tsa bohlokwa tse neng di kganna boikobelo selemong sena di akaretsa:

- Dipokello tsa ditjhelete tsa dikoloto.
- Thibelo ya ditseko tse sa dumellehang le tsa boqhekanyetsi.
- Mekutu ya ditsebahatso tsa boithaopi ka sepheo sa ho lokisa merero ya lekgetho.
- Twantsho ya bonokwane bo hlophisitsweng ba lekgetho le ba bolaodi ba meedi mmoho le ho sekwasekwa ha boqhekanyetsi le dikgapo tse etswang bolaoding ba meedi.
- Tshebediso ya data ya saense le Mahlale a Boiketsetso (AI) le ho etsa meralo mabapi le tse behang boikobelo ba lekgetho kotsing ka sepheo sa ho sireletsa mokotla wa naha.

Mafelong a Tlhakubele 2026, ho bile le R316.39 billion ya sethatho e ileng ya fumanwa ka lebaka la diketsahalo tsa boikobelo, tse akaretsang pokello ya kontane ya R164.59 billion mmoho le thibelo ya ho dutla ha mokotla wa naha ya R151.81 billion. Sena se bapiswa le R304.04 billion e fumanweng ngwahola, e bileng le kgolo ya selemo le selemo ya R12.4 billion (4.1%). Matsapa a boikobelo a pokello ya lekgetho ke 15.7% ya dipokello tsohle tsa lekgetho ka mora dikgulo, papisong le 16.4% ya ngwahola.

Mekutu e ntlafaditsweng ya pokello ya dikoloto e ile ya ntlafatswa ke diphetho tsa boikobelo. Ka 2025/26, dipokello tsa dikoloto e bile bokaalo ba R110.9 billion, ha mekutu ya Boikobelo ka Boithaopo (VDP) e ile ya tshehetsa motheo o batsi le o tswellang, e behileng ditholwana tsa R6.8 billion.

Dilemong tse supa tsa ho feta, SARS e ile ya phethahatsa Khomeshene ya Nugent mme ya bapisa diphetoho le dikgothaletso tsa yona le tsa Komiti ya Lekgetho ya Davis, ka tshebediso ya manollo ya sekgeo sa lekgetho le ho tla ka ho kena dipakeng ho tobileng ho hlwaya tse ka bakang kotsi e kgolo le ho lokisa mefokolo ya mokgwatshebetso.

Kajeno, SARS e tsebisa setjhaba semmuso ka lenaneo la sekwalelwale le bitswang *Modernisation 3.0*. Re lebelletse bokamoso boo ho bona balefalekgetho mmoho le baemedi ba bona ba tlang ho fuwa Boitsebiso bo lkgethang ba Dijithale, bo tlang ho sebedisa bayometrike le motjha wa nnetefatso o habedi ho sireletsa dipuisano tsohle le SARS. Sena se tla neha balefalekgetho matla a ho ba le setshwantsho se felletseng sa diakhaonto tsa bona le SARS, mme sena se ba kgontshe ho fetola le ho ntjhafatsa maemo a bona le ho lefa ebang ho hlokeha. Motjha ona o tla kgothaletsa boikemelo. Ka ho tshwana, mohlanka wa SARS ya nehilweng matla o tla ba le phihlello ya mokgwatshebetso ona le bokgoni ba ho tsamaisa le ho rarolla mathata a

balefalekgetho. Mokgwatshebetso ona o tla tshehetswa ke wa tefo ya hanghang o tshehetswang ke Banka ya Risefe ya Afrika Borwa, o tlang ho etsa hore tshebediso ya kontane e be mokgwa o ntseng o fokotseha ha nako e ntse e tswela pele.

Ho boelang ho le hwa bohlokwa mabapi le *Modernisation 3.0* ke mokgwatshebetso o bohlale wa tsamaiso ya dinyewe, o tlang ho etsa hore mosebetsi o iphetang o be wa othomathike, ka tshebediso ya data e kgolo mmoho le Mahlale a Maiketsetso (AI) ho kgothaletsa boikobelo ka boithaopi. Qetellong, motjha ona o tla qetella o lebisitse ho ntjhafatsweng ha mokgwatshebetso wa VAT, mme sena se tla etsa hore ho be le hlahlobo ya othomathike ya VAT, ha ntjhafatso ya bolaodi ba meedi yona e tla tshehetsa mohopolo wa ho se eme madibohong o akaretsang mmuso kaofela ha ona mmoho le ho ntlafatsa tshebetso ya rona mmoho le Mekgatlo ya Botsamaisi ba Meedi.

Modernisation 3.0 e ahella hodima mosebetsi o babatsehang wa SARS *Auto Assessment*, eo ka lebaka la ona balefalekgetho ba fetang 6 million ba sa hlokgeng ho etsa letho ebang ba kgotsofaditswe ke hlahlobo ya lekgetho ya SARS ya othomathike. Ena ke tsela e bontshang mokgwa oo ka ona lekgetho ebang *ntho e iketsahallang feela*.

Haesale hoba SARS e thehwe ka 1994, e se e bokelletse lekgetho lohle ka mora dikgulo la R25.4 trillion. Dipokello tsa lekgetho di nyolohile ho tloha ho R114 billion ka 1994/95 ho isa ho tjehele e fetang R2 trillion ka 2025/26. SARS e dutse e na le maqhama a matla le demokrasi ya rona e dilemo di 32. Maqhama ana a pakahatsa tema ya bohlokwa e kgathwang ke SARS ho phethahatsweng ha thomo ya yona ya molao, mmoho le ya "Tshebetso e intshang Sehlabelo" tshebeletsong ya Mafrikaborwa ohle. Mokgatlo o tswela pele leetong la ona la ho tsitlallela ho ba setheo se bohlale sa sejwalejwale seo botshepehi ba sona bo sa belaelweng, se tlang ho hlomphelela le ho tlotlwa ke bohle, seo metso ya sona e leng hodima maikemisetso a sona a mawala a ho kgothaletsa boikobelo ba tefo ya lekgetho ka boithaopi.

Le ha ho kgathilwe tema e bonahalang, SARS e ananela hore ho na le tse ngata tse sa ntseng di tla. Puisano e ntseng e tswella le balefalekgetho le bahwebi e dutse e le ya bohlokwa ho tswellisa pele boikobelo ka boithaopo, tshepo le kgolo ya nako e telele. SARS e sebedisa theknoloji, manollo ya dipalopalo ka boithuto ka motjhine, mahlale a maiketsetso (AI) a othomathike mmoho le data ya saense ho ntlafatsa boikobelo le tshebeletso ya balefalekgetho le bahwebi, moo "tshebeletso e hlwahlwa e leng moo ho se nang tshebeletso hohang" moo "lekgetho e leng ntho e iketsahallang feela", jwalokaha sena se pakahaditswe ke balefalekgetho ba 6 million ba ileng ba hlahlojwa ka tsela ya othomathike ngwahola.

Khomishenara Kieswetter o ile a bua ka diphihlollo tsena ka nako eo tshebetso ya hae e fihlang pheletsong ka yona. "Ha ke fihla mafelong a dilemo tse supileng tsa tshebeletso ya setjhaba, ke hopola phephetso ya Mopresidente ho bao ba neng ba kgathalla bokamoso ba Afrika Borwa le ba meloko e tlang hore ba iponahatse, ba siye bophelo bo monate ba pehomejafatshe le ho ipeha ka pele ntweng e tlang ho tlisa diphetoho tsa nnete. Bona e bile boipiletso ba tshebeletso, boipiletso ba ho kgutlisetsa

botshepehi le bokgoni ba ditheo tsa rona tse neng di senyehile, le tse neng di hapilwe ka tsela e masene ka boipiletso ba *Thuma Mina*.”

“Ke batla ho leboha Mopresidente, Letona, le Mafrikaborwa ohle ka ho nneha monyetla ona o tlang ka sewelo wa ho ba le kabelo ntshetsopeleng ya naha ya rona le bathong ba yona. Ke motlotlo le ho leboha haholo hore hammoho le ka thuso ya batho mona SARS, re file setjhaba sa rona boqhetseke ba rona kaofela.”

“Phihlollo ena e etsang nalane kajeno ke ka lebaka la balefalekgetho bohle ba ikobelang tefo ya lekgetho; Ke lakatsa ho ba leboha ka botshepehi ba bona ho tsa ditjhelete mmoho le kabelo ya bona ho thuseng ba kotsing e kgolo ya ho utwiswa bohloko setjhabeng sa rona”, ho rialo Khomishenara.

“Basebetsi ba 14 500 ba SARS ke mokokotlo wa mokgatlo wa rona, ke bahale ba nnete ba mosebetsi oo re o etsang. Ke ba rolela kgaebane kaofela ha bona mme ke lebisa diteboho ka boikokobetso ka tshehetso ya bona dilemong tsena tse supa tsa ho feta”.

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARS ka SARSMedia@sars.gov.za.

KE PHETHO